

**Regulamin musztry
Związku Harcerstwa Adventystycznego**

SPIS TREŚCI

I. ZASADY OGÓLNE

1. Cel
2. Podstawowe pojęcia
3. Informacje uzupełniające

II. ZASADY HARCERSKIEGO ZACHOWANIA

1. Harcerski styl
2. Przełożony, podwładny, starszy, młodszy
3. Oddawanie honorów
4. Przedstawianie się
5. Meldowanie się

III. ZASADY MUSZTRY

1. Musztra indywidualna

- 1.1. Postawa swobodna
- 1.2. Postawa zasadnicza
  - 1.2.1. Modlitwa
  - 1.2.2. Hymn
  - 1.2.3. Prawo i Przyrzeczenie
- 1.3. Oddawanie honorów w miejscu
- 1.4. Zwroty w miejscu
- 1.5. Marsz i zatrzymanie
  - 1.5.1. Komenda „MARSZ”
  - 1.5.2. Komenda „W miejscu – MARSZ”
  - 1.5.2. Komenda „STÓJ”

2. Musztra zespołowa

- 2.1. Wykonywanie zbiórek
- 2.2. Równanie i krycie
  - 2.2.1. Komenda „RÓWNAJ”

2.2.2. Komenda „POKRYJ”

2.2.3. Równanie kroku w marszu

2.3. Odliczanie

2.4. Występowanie i wstępowanie

2.4.1. Komenda „WYSTĄP”

2.4.2. Komenda „WSTĄP”

2.5. Rozejść się

2.6. Przesunięcie szyku

2.7. Zmiana szyku

2.8. Zmiana kierunku marszu

2.9. Oddawanie honorów w marszu

3. Apel

3.1 Zasady ogólne

3.2. Przebieg Apelu

4. Sztandary, proporce i flagi

4.1. Zasady ogólne

4.2. Poczёт sztandarowy

4.3. Musztra chorążych jednostek

4.4. Postępowanie z flagami

4.4.1. Zasady ogólne

4.4.2. Zasady eksponowania flagi

4.4.3. Podnoszenie i opuszczanie flagi

4.4.4. Składanie flagi

I. ZASADY OGÓLNE

1. Cel

1. Musztra jest jednym z elementów metodyki harcerskiej. Właściwie stosowana ma istotne znaczenie w wychowaniu młodzieży. Musztra usprawnia działania organizacyjne, stanowi oprawę uroczystości harcerskich, zwiększa bezpieczeństwo i porządek, wprowadza dyscyplinę.

2. Podstawowe pojęcia

Za każdym razem, gdy w regulaminie wystąpią poniższe pojęcia, rozumie się przez to:

1. Osoba – Zuch, Harcerz, Wędrownik, Instruktor, osoba pełniąca obowiązki instruktora lub inna osoba funkcyjna.
2. Jednostka – zastęp, podstawowa formacja organizacyjna.
3. Komenda – zwięzłe, krótkie i zrozumiałe polecenie do natychmiastowego wykonania przez osobę lub jednostkę.
4. Szyk – określone ustawienie osób lub jednostek.
  - 4.1. Szyk składa się z podanych elementów:
    - 4.1.1. front – kierunek ustawienia osób w szyku
    - 4.1.2. skrzydło – prawe i lewe zakończenie szyku,
    - 4.1.3. odstęp – oddalenie między osobami stojącymi obok siebie,
    - 4.1.4. odległość – oddalenie między osobami stojącymi jedna za drugą,
    - 4.1.5. czoło – przednia część szyku marszowego,
    - 4.1.6. ogon – tylna część szyku marszowego,
    - 4.1.7. kierunkowy – osoba zazwyczaj na prawym skrzydle, do której pozostałe osoby w szyku równają i dostosowują swój ruch,
    - 4.1.8. zamykający – osoba znajdująca się w ostatnim szeregu kolumny, na lewym skrzydle.
  5. Poczty flagowy/sztandarowy – asysta sztandaru bądź flagi państwowej lub organizacji podczas różnego rodzaju ceremonii.
    - 5.1. Poczty flagowe oraz poczty sztandarowe powinny składać się co najmniej z 3 osób. W skład poczty wchodzi:
      - 5.1.1. Dowódca poczty – osoba kierująca poczem,
      - 5.1.2. Chorąży – osoba niosąca flagę lub sztandar kraju bądź proporzec jednostki,
      - 5.1.3. Asysta poczty – osoba lub osoby towarzyszące w poczcie.
  6. Apel – zbiórka wszystkich uczestników obozu w celu sprawdzenia obecności i/lub przekazania jakichś informacji.
  7. Plac apelowy – wyznaczone miejsce, na którym odbywa się apel.

3. Informacje uzupełniające

1. Komendy występują w dwóch formach: prostej i złożonej.
  - 1.1. Komendy proste składają się z samego hasła, natomiast komendy złożone składają się z zapowiedzi i hasła.
2. W poniższym regulaminie wszystkie zapowiedzi przedstawione będą małymi literami, a hasła wielkimi literami.
3. Wyróżnia się dwa rodzaje szyku: zbiórkowy i marszowy.
  - 3.1. W szyku zbiórkowym osoby stoją jedna obok drugiej, od najwyższej do najniższej zaczynając od prawego skrzydła. Wybór szyku zbiórkowego jest zależny od liczby osób w jednostce: od 1 do 5 osób – szereg, od 5 do 10 osób – dwuszereg, od 10 do 15 osób –

trójszereg.

3.2. W szyku marszowym osoby stoją jedna za drugą, od najniższej do najwyższej zaczynając od czoła. Wybór szyku marszowego jest zależny od liczby osób w jednostce : od 1 do 5 osób – kolumna, od 5 do 10 osób – kolumna dwójkowa, od 10 do 15 osób – kolumna trójkowa.

4. Oficjalnym pozdrowieniem członków Związku jest „Czuwaj Marana Tha!”.

5. Podstawowym tempem podczas marszu jest 120 kroków na minutę.

6. Podczas marszu komenda wydawana jest na lewą nogę.

7. Przed niektórymi komendami można dodać dla jakiej formacji/jednostki wydajemy daną komendę.

II. ZASADY HARCERSKIEGO ZACHOWANIA

1. Harcerski styl

1. Osoba zawsze zachowuje się zgodnie z zasadami zawartymi w Przyrzeczeniu i Prawie Zuchowym /Harcerskim.

2. Osoba jest uprzejma, kulturalna, rycerska, pogodna i zdyscyplinowana.

3. Osoba występuje w mundurze zgodnym z Regulaminem mundurowym ZHA.

2. Przełożony, podwładny, starszy, młodszy

1. Osoba w stosunku do innych osób może być przełożonym lub podwładnym, starszym lub młodszy.

2. Przełożonym jest osoba, który na podstawie postanowień przepisów organizacyjnych lub decyzji przełożonych wyższych szczebli odpowiada za czynności służbowe innych osób. Ma on prawo do: – wydawania rozkazów lub poleceń innym osobom, – kierowania służbą i działalnością podległych mu osób.

3. Osoba, która jest przełożonym, powinna mieć wyższy lub równy swoim podwładnym stopień harcerski (instruktorski). Przełożony ma obowiązek swoim zachowaniem dawać przykład zdyscyplinowania, odwagi, wytrwałości, sumienności i kulturalnego postępowania.

4. Podwładnym jest osoba podporządkowana przełożonemu. Podwładny powinien mieć tylko jednego bezpośredniego przełożonego.

5. Starszym jest osoba, która posiada wyższy stopień harcerski (instruktorski), a młodszy ta, która posiada niższy stopień harcerski (instruktorski).

3. Oddawanie honorów

1. Oddawanie honorów i odpowiadanie na nie jest miłym, tradycyjnym obyczajem harcerskim. Jest zewnętrzną oznaką dyscypliny harcerskiej, szacunku dla przełożonych i kolegów. Jest to wyraz dobrego, harcerskiego wychowania. Osoby obowiązują się wzajemnie oddaniem sobie honorów zgodnie z zasadami musztry.

2. Podwładni oddają honory pierwsi. Z zakończeniem oddawania honorów czekają na opuszczenie ręki przez osoby przełożone. Osoby równe funkcją oddają honory jednocześnie.

3. W miejscach, w których daną osobę spotyka się kilkakrotnie w krótkich odstępach czasu, honory oddaje się tylko podczas pierwszego spotkania.

4. Osoby zobowiązane są do oddawania honorów na komendę „DO HONORÓW” zwracając się frontem do:

4.1. prezydenta RP,

4.2. prezesa Rady Ministrów,

4.3. flagi państwowej, flag ZHA w czasie ich podnoszenia i opuszczania,

- 4.4. sztandarów wojskowych, sztandarów organizacji społecznych, bandery wojennej w czasie ich podnoszenia i opuszczania,
  - 4.5. przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
  - 4.6. przed miejscem upamiętnionym bohaterską walką i męczeństwem narodów, jeżeli są tam wystawione wojskowe lub harcerskie posterunki honorowe,
  - 4.7. pogrzebom z asystą honorową.
5. W czasie wprowadzania flag Instruktorzy, osoby pełniące obowiązki instruktorów oraz inne osoby funkcyjne, a także przełożeni jednostek oddają honory flagom.

4. Przedstawianie się

1. Osoby zwracając się do innych osób posługują się słowem „druhno, druhu”.
2. Osoba przedstawiająca się staje w postawie zasadniczej, oddaje honory, a następnie podaje pełnioną funkcję, imię i nazwisko oraz jednostkę.

5. Meldowanie się

1. Osoba na wezwanie przełożonego melduje się podchodząc do niego, staje w postawie zasadniczej, oddaje honory i podaje funkcję, imię i nazwisko oraz mówi: „Melduję się na rozkaz!”.
2. Meldunek składa również osoba przełożonemu po wykonaniu rozkazu (zadania).

III. ZASADY MUSZTRY

1. MUSZTRA INDYWIDUALNA

1.1 Postawa swobodna

1. Osoba stoi w lekkim rozkroku z rękami skrzyżowanymi z tyłu tułowia. Ciężar ciała spoczywa na obu stopach.
2. Postawę swobodną osoba przyjmuje na komendę „SPOCZNIJ”, lub po wykonaniu komendy - gdy nie była poprzedzona komendą „BACZNOŚĆ”.
3. Postawa swobodna jest postawą wyjściową w czasie wykonywania komendy „ZBIÓRKA”.

1.2 Postawa zasadnicza

1. Postawa zasadnicza wyraża gotowość do wydania, przyjęcia i wykonania komendy.
2. Osoba stoi z piętami złączonymi i ze stopami lekko rozwartymi. Ręce opuszczone są swobodnie wzdłuż tułowia. Palce dłoni złączone i wyprostowane dotykają zewnętrznej strony ud. Głowa lekko podniesiona, wzrok skierowany na wprost. Ciężar ciała spoczywa na obu stopach.
3. Postawę zasadniczą osoba lub jednostka przyjmuje:
  - 3.1. przy oficjalnym przedstawianiu się,
  - 3.2. po wywołaniu z imienia i nazwiska lub nazwy jednostki,
  - 3.3. na komendę „BACZNOŚĆ”,
  - 3.4. na zapowiedź każdej komendy złożonej,
  - 3.5. w czasie meldowania,
  - 3.6. w czasie oddawania honorów w miejscu.
4. Osoby stojące w rozproszeniu po komendzie „BACZNOŚĆ” wykonują zwrot w kierunku wydającego komendę – frontują.
5. Komenda „BACZNOŚĆ” musi być odwołana komendą „SPOCZNIJ”.

1.2.1. Modlitwa

1. Na komendę „DO MODLITWY” osoba opuszcza głowę.
2. W przypadku płci męskiej osoba przyjmując postawę zasadniczą zdejmuje nakrycie głowy i kładzie je na dłoni lewej ręki zgiętej w łokciu.
3. Osoby w pocztach flagowych, pocztach sztandarowych oraz inni chorążowie jednostek nie są objęci nakazem zdejmowania nakrycia głowy do modlitwy.

1.2.2. Hymn

1. W czasie oficjalnego grania hymnu państwowego, hymnów innych państw, hymnów ZHA, osoba przyjmuje postawę zasadniczą.
2. W przypadku płci męskiej osoba przyjmując postawę zasadniczą zdejmuje nakrycie głowy i kładzie je na dłoni lewej ręki zgiętej w łokciu.
3. Osoby w pocztach flagowych, pocztach sztandarowych oraz inni chorążowie jednostek nie są objęci nakazem zdejmowania nakrycia głowy do hymnu.
4. W czasie oficjalnego grania hymnu państwowego oraz hymnów ZHA Instruktor, osoba pełniąca obowiązki instruktora oraz inne osoby funkcyjne na komendę „DO HYMNU” oddają honory, a pozostałe osoby pozostają w postawie zasadniczej.
5. W czasie oficjalnego grania hymnu państwowego oraz hymnów ZHA osoby stojące w postawie zasadniczej śpiewają hymn, natomiast osoby oddające honory oraz osoby w pocztach flagowych, pocztach sztandarowych oraz inni chorążowie jednostek nie śpiewają.
6. Słowa hymnu powinny odpowiadać aktualnie podnoszonej fladze. Hymn Rzeczypospolitej Polskiej odśpiewany jest w postaci pierwszej zwrotki i refren.
7. Na komendę „PO HYMNIE” wszyscy przechodzą do postawy zasadniczej.

1.2.3. Prawo i Przyrzeczenie

1. W czasie prezentowania Prawa i Przyrzeczenia ZHA osoba przyjmuje postawę zasadniczą.
2. Na komendę „DO PRAWA” oraz „DO PRYZRZECZENIA” wszystkie osoby na komendę kładą prawą rękę na lewą pierś.
3. Na komendę „PO PRAWIE” oraz „PO PRYZRZECZENIU” wszyscy przechodzą do postawy zasadniczej.

1.3. Oddawanie honorów w miejscu

1. Honory oddaje się po komendzie „DO HONORÓW” w postawie zasadniczej.
2. Wyróżnia się dwa sposoby oddawania honorów: pozdrowienie skautowe i salut.
  - 2.1. W przypadku pozdrowienia skautowego (oddawaniu honorów bez nakrycia głowy) osoba zwraca głowę w kierunku osoby/przedmiotu, któremu oddawane są honory jednocześnie wznosząc prawą dłoń na wysokość głowy z kciukiem położonym na paznokciu małego palca, z trzema środkowymi palcami uniesionymi ku górze.
  - 2.2. W przypadku salutu (oddawaniu honorów w nakryciu głowy) osoba zwraca głowę w kierunku osoby/przedmiotu, któremu oddawane są honory, jednocześnie wznosząc prawą dłoń do regulaminowego nakrycia głowy, z kciukiem położonym na paznokciach serdecznego i małego palca, z dwoma pozostałymi palcami skierowanymi ku nakryciu głowy.
3. Jeżeli osoba ma niesprawną prawą rękę, to w celu oddania honoru przyjmuje postawę zasadniczą, frontuje i wykonuje energiczny skłon głowy.
4. Osoba przyjmująca honory ma obowiązek na nie odpowiedzieć (oddać honory).
5. Na komendę „PO HONORACH” osoba opuszcza rękę z jednoczesnym zwrotem głowy na wprost.

1.4. Zwroty w miejscu

1. W celu zmiany kierunku ustawienia osób lub jednostki używa się komendy „W prawo/lewo/tył - ZWROT”.
2. Na zapowiedź dotyczącą kierunku osoba przyjmuje postawę zasadniczą. Na hasło „ZWROT” wykonuje obrót na dwa tempa.
3. W przypadku zwrotu w prawą stronę osoba w pierwszym tempie obraca się na obcasie prawego buta i czubku lewego buta, a w tempie drugim najkrótszą drogą dostawia energicznie nogę pozostawioną w tyle.
4. W przypadku zwrotu w lewą stronę osoba w pierwszym tempie obraca się na obcasie lewego buta i czubku prawego buta, a w tempie drugim najkrótszą drogą dostawia energicznie nogę pozostawioną w tyle.
5. W przypadku zwrotu w tył osoba w pierwszym tempie obraca się na obcasie lewego buta i czubku prawego buta, a w tempie drugim najkrótszą drogą dostawia energicznie nogę pozostawioną w tyle.

1.5. Marsz i zatrzymanie

1.5.1. Komenda „MARSZ”

1. Na komendę „MARSZ” osoby lub jednostka rozpoczynają marsz lewą nogą z postawy zasadniczej w tempie standardowym.
2. W trakcie maszerowania możliwa jest zmiana tempa stawiania nóg na szybsze lub wolniejsze. Szybsze tempo wynosi 140 kroków na minutę, a wolniejsze tempo wynosi 100 kroków na minutę.
3. W celu zmiany tempa marszu stosuje się komendę: „Szybki/Wolny krok - MARSZ”.
4. Maszerując krokiem równym osoby poruszają rękami, podnosząc je do poziomu około 45 stopni, naprzemiennie ze stawianymi nogami.

1.5.2. Komenda „W miejscu - MARSZ”

1. W celu przejścia do marszu w miejscu, używana jest komenda „W miejscu - MARSZ”.
2. Po komendzie „W miejscu - MARSZ” wszystkie osoby, zachowując tempo i szyk, rozpoczynają stawianie nóg w miejscu. Podczas marszu w miejscu osoby wykonują nieznaczne ruchy rękami.
3. W przypadku otrzymanie komendy „Naprzód - MARSZ” wszystkie osoby wykonują jeszcze 1 krok, a następnie rozpoczynają marsz na wprost.

1.5.3. Komenda „STÓJ”

1. Zatrzymanie osób lub jednostki w miejscu może odbywać się na dwa sposoby: „W miejscu - STÓJ” lub „Od czoła - STÓJ”.
2. Zatrzymanie polega na zrobieniu jednego kroku prawą nogą i dostawienie lewej nogi. Gdy całość szyku powinna zatrzymać się natychmiast w miejscu, używana jest komenda „W miejscu - STÓJ”, lecz gdy szyk powinien zatrzymać się w miejscu zaczynając od czoła używana jest komenda „Od czoła - STÓJ”.
3. Po komendzie „Od czoła - STÓJ” maszerujący na czele zatrzymują się, a następnie osoby maszerując dochodzą do poprzedników i zatrzymują się z zachowaniem regulaminowej odległości.

2. MUSZTRA ZESPOŁOWA

2.1. Wykonywanie zbiórek.

1. Zbiórkę zarządza się w celu ustawienia osób w szyk i przygotowania ich do wykonania

wspólnego zadania, wydania polecenia.

2. Na komendę „ZBIÓRKA”, osoby szybkim krokiem podążają na wskazane miejsce i ustawiają się w odpowiednim szyku w postawie swobodnej.

2.2. Równanie i krycie

1. Osoby stojące w szyku powinny wyrównać i pokryć samoczynnie po przybyciu na zbiórkę, lub na komendy „POKRYJ” lub „RÓWNAJ”.

2.2.1. Komenda „RÓWNAJ”

1. Równanie to skorygowanie pozycji w stosunku do osoby stojącej po prawej stronie, z zachowaniem odstępów, zapewniających swobodę przy wykonywaniu komend.

2. Na komendę „RÓWNAJ” wszyscy prawoskrzydłowi, poza kierunkowym, wyciągają prawą rękę przed siebie, tak aby pięścią dotknąć pleców osoby przed sobą

3. Na komendę „RÓWNAJ” wszystkie osoby w pierwszym szeregu, poza prawoskrzydłowym, zwracają głowę w prawą stronę i kładą prawą rękę na biodrze zginając ją w łokciu. Następnie korygują ustawienie, tak aby łokieć dotknął sąsiada z prawej strony.

4. Podczas równania tworzona jest linia prosta z czubków butów osób stojących w szyku.

5. W momencie, gdy potrzebny jest większy odstęp używa się komendy „Szeroko - RÓWNAJ”. Komenda ta wykonywana jest analogicznie do komendy „RÓWNAJ” z zachowaniem odległości mierzonej przez wyprostowanie ręki w łokciu z dłonią zaciśniętą w pięść.

6. W przypadku szyku posiadającego więcej niż jeden szereg równanie wykonywane jest do odpowiadającego prawoskrzydłowego.

2.2.2. Komenda „POKRYJ”

1. Krycie to skorygowanie pozycji w stosunku do osoby stojącej przed sobą, z zachowaniem odstępów, zapewniających swobodę przy wykonywaniu komend.

2. Na komendę „POKRYJ” wszystkie osoby, poza frontowymi, korygują ustawienie, tak aby stworzyć jedną linię z odpowiadającymi osobami w pierwszym szeregu.

2.2.3. Równanie kroku w marszu

1. Maszerując jednostka może iść krokiem równym lub swobodnym. Krok równy charakteryzuje się równoczesnym stawianiem tej samej nogi przez osoby w szyku z jednoczesnym akcentowaniem nogi lewej. W przypadku kroku swobodnego harcerze nie są zobowiązani do równego stawiania nóg, jak i do akcentowania lewej nogi, przy czym szyk musi pozostać niezmienny.

2. W celu przejścia do kroku równego/swobodnego podajemy komendę: „Równy/swobodny krok - MARSZ”.

2.3. Odliczanie

1. W celu stwierdzenia stanu liczbowego jednostki podajemy komendę „Kolejno – ODLICZ!”.

2. W szyku zbiórkowym odliczanie odbywa się od prawego do lewego skrzydła.

2.1. Po komendzie „ODLICZ” osoby z pierwszego szeregu zwracają głowy w prawo, a prawoskrzydłowy zaczyna odliczanie zwracając głowę w lewo i podając „Raz”. Po otrzymaniu licznika od osoby stojącej po prawej stronie pozostali odliczający zwracają energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podając kolejne liczby. W momencie podawania licznika osoba przyjmuje postawę swobodną, po czym zwraca głowę na wprost.

2.2. Osoby stojące w drugim i kolejnych szeregach przyjmują postawę swobodną wraz z

osobami odpowiadającymi ich pozycji w szeregu pierwszym.

3. W szyku marszowym odliczanie odbywa się od czoła do ogona prawej kolumny.

3.1. Po komendzie „ODLICZ” osoby w prawej kolumnie czekają na podanie liczebnika od osoby z przodu, a kierunkowy zaczyna odliczanie zwracając głowę w lewo i podając „Raz”. Po otrzymaniu liczebnika od osoby stojącej przed sobą pozostali odliczający zwracają głowę w lewą stronę, podając kolejne liczebniki. W momencie podawania liczebnika osoba przyjmuje postawę swobodną, po czym zwraca głowę na wprost.

3.2. Osoby stojące w drugiej i kolejnych kolumnach zwracają głowę w prawą stronę, a po podaniu odpowiadającego liczebnika zwracają głowę na wprost i przyjmują postawę swobodną wraz z osobami odpowiadającymi ich pozycji w kolumnie na prawym skrzydle.

4. Ostatni odliczający podaje głośno liczbę w kierunku wydającego komendę.

5. Jeżeli szyk jest niekompletny, osoba podająca ostatni liczebnik powinna dodać głośno – „Niepełny”.

6. Osoby w pocztach flagowych, pocztach sztandarowych oraz inni chorążowie jednostek nie są objęci odliczaniem. Chorążowie jednostek przechodzą do postawy swobodnej razem z pierwszym odliczającym członkiem jednostki.

2.4. Występowanie i wstępowanie

2.4.1. Komenda „WYSTĄP”

1. W celu wywołania osoby lub grupy osób z szyku podajemy komendę „WYSTĄP”.

2. Osoba wywołana z szyku przyjmuje postawę zasadniczą i odpowiada „JESTEM”.

3. Osoba wywołana z pierwszego szeregu występuje przed szyk.

4. Osoba wywołana z drugiego szeregu, poza osobami na skrzydłach, dotyka osobę stojącą w szeregu przed nim, która wykonuje krok na skos, w lewo do przodu (w uzasadnionych sytuacjach w prawo do przodu), a następnie występuje przed szyk. Osoby na skrzydłach występują najkrótszą drogą przed szyk.

5. W przypadku osób z trzeciego lub dalszych szeregów osoba wykonuje w tył zwrot i najkrótszą drogą występuje przed szyk.

6. Na komendę „WYSTĄP” wywołana osoba występuje na odległość trzech kroków przed szyk i czeka na kolejne komendy w postawie zasadniczej. Reguła trzech kroków nie obowiązuje w przypadkach, kiedy nie jest możliwe zachowanie tej odległości.

7. Po wystąpieniu osoby wywołanej osoba z pierwszego szeregu wraca na swoje miejsce.

8. Osoby z pierwszego szeregu oraz z drugiego – nie stojący obok siebie – występują jednocześnie. Osoby z drugiego szeregu – stojący obok siebie – występują kolejno, zaczynając od prawego.

9. Na komendę „DO MNIE” osoba najkrótszą drogą podchodzi do przełożonego, staje w pozycji zasadniczej, oddaje honory i melduje się.

10. Wywołanie osoby z szyku marszowego jest możliwe w przypadku kolumny lub kolumny dwójkowej. Aby wywołać osobę w szyku marszowym złożonego z trzech lub więcej kolumn należy zatrzymać jednostkę.

11. W przypadku kolumny lub kolumny dwójkowej występowanie podczas marszu odbywa się najkrótszą drogą, a jeżeli wymagane jest przejście na przeciwną stronę szyku odbywa się to tylko za ogonem szyku.

2.4.2. Komenda „WSTĄP”

1. W celu odwołania osoby lub grupy osób używa się komendy „WSTĄP”.

2. Na komendę „WSTĄP” osoba oddaje honory i najkrótszą drogą wraca na swoje miejsce.

3. Wstępując do pierwszego i drugiego szeregu osoba zatrzymuje się piętami za linią pięt

danego szeregu i wykonuje zwrot w tył. W przypadku trzeciego i dalszych szeregów osoba wstępująca wchodzi od tyłu na swoje miejsce.

4. W przypadku wstępowania osób do drugiego szeregu, osoba z szeregu pierwszego wykonuje krok na skos, w lewo do przodu (w uzasadnionych sytuacjach w prawo do przodu), bez wcześniejszego dotknięcia przez osobę wstępującą.

5. Na komendę „WSTĄP” osoby wracają na swoje miejsca jednocześnie lub w kolejności występowania z szyku.

2.5. Rozejście się

1. Komendę „ROZEJŚĆ SIĘ” można podać w każdym szyku, w miejscu lub w marszu.

2. Na komendę „ROZEJŚĆ SIĘ” osoby opuszczają szyk w dowolnym kierunku.

3. Przełożony w zapowiedzi komendy może dodać polecenie co powinny wykonać osoby lub miejsce, do którego osoby powinny się udać po rozejściu.

2.6. Przesunięcie szyku

1. Aby przesunąć szyk do przodu podaje się komendę: „Krok na wprost – MARSZ”.

2. W celu przesunięcia szyku do tyłu podaje się komendę: „Krok w tył – MARSZ”.

3. Aby przesunąć szyk w bok lub kilka kroków w tył, należy przed podaniem komendy zmienić front szyku.

4. W celu przesunięcia szyku na odległość większą niż krok podajemy komendę: „(Liczba) kroków na wprost - MARSZ”

2.7. Zmiana szyku

1. W miejscu:

1.1. z szeregu w kolumnę przechodzi się na komendę „W prawo - ZWROT”.

1.2. z szeregu w dwuszereg lub więcej szeregów przechodzi się na komendę „Dwuszereg (lub więcej) – TWÓRZ”. Osoby z najwyższym liczebnikiem stoją w miejscu, a pozostałe osoby wykonują lewą nogą krok na skos, w lewo do tyłu do momentu pokrycia.

1.3. z kolumny w kolumnę dwójkową lub więcej kolumn przechodzi się na komendę „Kolumnę dwójkową (lub więcej) – TWÓRZ”. Osoby z najniższym liczebnikiem stoją w miejscu, a pozostałe osoby wykonują lewą nogą krok na skos, w lewo do przodu do momentu zrównania.

1.4. z kolumny w szereg - przechodzi się na komendę „W lewo - ZWROT”.

2. W marszu:

2.1.1. z kolumny w kolumnę dwójkową lub więcej kolumn przechodzi się na komendę „Kolumnę dwójkową (lub więcej) – TWÓRZ”. Osoby z najniższym liczebnikiem zaczynają maszerować w miejscu nie zmieniając pozycji w szyku, a pozostałe osoby maszerują przesuając się w lewo do przodu do momentu zrównania.

2.1.2. Po zrównaniu zaczynając od ogona osoby zaczynają marsz do przodu. W momencie dojścia do poprzedników osoba na prawym skrzydle dotyka osobę przed sobą, dając jej tym znać, żeby wspólnie ruszyć do przodu.

2.2. z kolumny dwójkowej lub większej w kolumnę przechodzi się na komendę „Kolumnę – TWÓRZ”. Cała jednostka rozpoczyna marsz w miejscu poza czołem kolumny. Kierunkowy kontynuuje marsz na wprost, a pozostałe osoby z czoła przechodzą za niego aż do momentu pokrycia. Pozostałe osoby w szyku wykonują analogiczne czynności dostosowując je do możliwości marszu do przodu.

2.8. Zmiana kierunku marszu

1. W celu zmiany kierunku marszu jednostki wydajemy komendę „W prawo/lewo/tył - MARSZ”.
2. Na zapowiedź dotyczącą kierunku jednostka nadal maszeruje zgodnie z poprzednim kierunkiem.
3. Po hasle „MARSZ” czoło kolumny zmienia kierunek marszu nie zatrzymując się w miejscu.
4. W przypadku zmiany kierunku marszu w prawą stronę osoba na prawym skrzydle robi mniejsze kroki, a pozostałe osoby starają się robić większe kroki, by cały szereg zrobił zwrot o 90° w prawo w jednym momencie.
5. W przypadku zmiany kierunku marszu w lewą stronę osoba na lewym skrzydle robi mniejsze kroki, a pozostałe osoby starają się robić większe kroki, by cały szereg zrobił zwrot o 90° w lewo w jednym momencie.
6. W przypadku zmiany kierunku marszu w tył osoba na lewym skrzydle robi mniejsze kroki, a pozostałe osoby starają się robić większe kroki, by cały szereg zrobił zwrot o 180° w lewo w jednym momencie.
7. Wykonanie zmiany kierunku marszu dla pozostałych osób w szyku odbywa się analogicznie zaczynając od miejsca, w którym czoło szyku rozpoczęło zmianę kierunku marszu.
8. W momencie, gdy dany szereg zmieni kierunek marszu wszystkie osoby w szeregu powracają do maszerowania krokiem standardowej długości.
9. Jeżeli wymagana zmiana kierunku jest inna niż w prawo/lewo/tył, dopuszcza się użycia wskazanego miejsca w terenie do wyznaczenia nowego kierunku marszu.

2.9. Oddawanie honorów w marszu

1. W przypadku oddawania honorów w marszu, honory oddaje przełożony jednostki.
2. Przed oddaniem honorów przełożony wydaje komendę „Na prawo/lewo PATRZ”, na którą osoby w jednostce wykonują zwrot głowy pod kątem 45° w kierunku podmiotu.
3. Przełożony w odległości trzech kroków od podmiotu zaczyna oddawać honory, a kończy trzy kroki po jego minięciu.
4. Po oddaniu honorów przełożony wydaje komendę „Na wprost PATRZ”, w tym momencie jednostka zwraca głowy na wprost.

3. APEL

3.1. Zasady ogólne

1. Opis przebiegu apelu dotyczy obozu, analogicznie można przenieść te wzorce na inne jednostki harcerskie - zastępy, drużyny, chorągwie itd.
2. Nie ma możliwości użycia zarówno flag jak i sztandaru na jednym apelu. Wyboru dokonuje prowadzący przed rozpoczęciem apelu.
3. Kolejność ustawienia osób podczas apelu:
  - 3.1. patrząc od prawego skrzydła: Komenda danego wydarzenia i inne osoby wskazane przez Prowadzącego, następnie jednostki biorące udział w wydarzeniu.
  - 3.2. W przypadku:
    - 3.2.1. flagi wciąganej na maszt Poczec flagowy stoi pomiędzy Komendą i osobami funkcyjnymi a jednostkami.
    - 3.2.2. sztandaru wprowadzanego na drzewcu Poczec sztandarowy stoi poza placem apelowym.
  - 3.3. Goście i osoby postronne stoją na lewym skrzydle.

4. Przełożeni danych jednostek stoją na początku szyku jednostek.
5. Przed apelem przełożeni odpowiedzialni są za sprawdzenie i skorygowanie stanu umundurowania swoich podwładnych.
6. Tempo podnoszenia oraz opuszczania flagi powinno być dostosowane do długości hymnu.

3.2. Przebieg Apelu

1. Apel rozpoczyna się komendami Prowadzącego: „Całość BACZNOŚĆ, Na placu apelowym ZBIÓRKA, SPOCZNIJ”
2. Meldowanie w czasie apelu rozpoczynają komendy Prowadzącego: „BACZNOŚĆ, Przełożeni (Zastępowi) przygotować jednostki do meldowania SPOCZNIJ”
  - 2.1. Zastępowi wykonują krok na wprost, robiąc jednocześnie zwrot w lewo, stają prostopadłe do zastępu.
  - 2.2. Zastępowi wydają komendy sprawdzające liczebność jednostek, a następnie wracają na swoje miejsce.
3. Prowadzący apel wydaje komendy: „BACZNOŚĆ, Zastępowi do meldowania, WYSTĄP, SPOCZNIJ”
  - 3.1. Zastępowi wykonują krok na wprost, robiąc jednocześnie zwrot w lewo, stają prostopadłe do zastępu.
  - 3.2. Zastępowi wydają komendy: „BACZNOŚĆ, Na wprost do meldowania, PATRZ”, następnie najkrótszą drogą maszerują w kierunku prowadzącego. Stają w postawie zasadniczej tworząc wraz z innymi osobami szereg ustawiony frontem do prowadzącego.
4. Prowadzący apel rozpoczyna meldowanie podchodząc do kierunkowego szeregu meldujących.
  - 4.1. Oddanie honorów następuje osobno przed meldunkiem każdego z przełożonych.
  - 4.2. Meldunek kończy się podaniem prawej dłoni.
5. Po odebraniu meldunku od ostatniego meldującego Prowadzący przechodzi na środek szeregu meldujących i wydaje komendę „Zastępowi WSTĄP”
  - 5.1. Zastępowi wracają do szyku najkrótszą drogą, przed wstąpieniem stają prostopadłe do zastępu na początku prawego skrzydła i wydają komendę: „SPOCZNIJ”, po czym wstępują na swoje miejsce.
6. Prowadzący wydaje komendy: „Całość BACZNOŚĆ, Na wprost do meldowania PATRZ”
  - 6.1. Prowadzący podchodzi do swojego przełożonego, oddaje honory i składa meldunek.
  - 6.2. Meldunek kończy się podaniem prawej dłoni.
7. Prowadzący apel wstępuje do Komendy stając po lewej stronie Komendanta wydarzenia.
8. W przypadku:
  - 8.1. flag wciąganych na maszt:
    - 8.1.1. Prowadzący wydaje komendy: „Poczty flagowe BACZNOŚĆ, Do podniesienia/opuszczenia flag WYSTĄP”.
    - 8.1.2. Dowódcy pocztów wydają komendę: „Poczet flagowy do masztu flagowego/ flagi MARSZ”, a następnie najkrótszą drogą dochodzą do flag i oddają honory flagom.
    - 8.1.3. Po oddaniu honorów i sprawdzeniu przez chorążego możliwości podniesienia/opuszczenia flag poczet staje w pozycji zasadniczej, a Dowódca pocztu mówi: „GOTÓW”.
    - 8.1.4. Prowadzący wydaje komendy: „Poczty flagowe flagi PODNIEŚĆ/OPUŚCIĆ, Całość DO HYMNU”.
    - 8.1.5. Po podniesieniu/opuszczeniu flag pocztu przyjmują postawę zasadniczą.
    - 8.1.6. Po zakończeniu śpiewania hymnu Prowadzący wydaje komendy: „Całość PO

HYMNIE, Poczty flagowe WSTĄP”.

8.1.7. Poczety flagowy oddaje honory fladze i po wykonaniu zwrotu w tył, najkrótszą drogą wstępuje na swoje miejsce.

8.2. sztandaru wprowadzanego na drzewcu:

8.2.1. Prowadzący wydaje komendy: „Całość BACZNOŚĆ, Poczety sztandarowy sztandar WPROWADZIC”.

8.2.2. Dowódcy Poczty wydają komendę: „Poczety sztandarowy BACZNOŚĆ, Za mną MARSZ”. Poczety sztandarowe wchodzi od strony lewego skrzydła, idą wzdłuż frontu szyku, a po minięciu pozycji Komendy robią w lewo zwrot i ustawiają się frontem do całości szyku.

8.2.3. Prowadzący wydaje komendę: „Całość DO HYMNU”. Chorążcy w czasie hymnu pochyla sztandar.

8.2.4. Po zakończeniu śpiewania hymnu Prowadzący wydaje komendy: „Całość PO HYMNIE”. Chorążcy po hymnie powraca do pozycji zasadniczej.

9. Prowadzący daje komendę: „SPOCZNIJ”, a następnie występuje przed szereg na środek placu apelowego i frontuje do całości szyku.

10. W przypadku wystąpienia rozkazu Prowadzący wydaje komendę: „Całość BACZNOŚĆ”, po czym odczytuje nagłówek rozkazu z jego datą, i wydaje komendę: „SPOCZNIJ”.

10.1. Prowadzący odczytuje rozkaz, po czym wydaje komendę: „Całość BACZNOŚĆ”, Rozkaz podpisał ..., „SPOCZNIJ”.

11. Dodatkowo Prowadzący może wydać komendę: „Całość BACZNOŚĆ, wnioski, skargi, zażalenia, (raport, raport karny, choroby) WYSTĄP, SPOCZNIJ”.

11.1. Po odebraniu ww. zgłoszeń Prowadzący wydaje komendę „WSTĄP”.

12. Na zakończenie apelu Prowadzący wydaje komendę: „Całość BACZNOŚĆ, ... ROZEJŚĆ SIE, SPOCZNIJ”.

4. SZTANDARY, PROPORCE I FLAGI

4.1. Zasady ogólne

1. Osoby w pocztach sztandarowych i flagowych oraz chorążowie jednostek powinni stanowić wzór wśród harcerzy w zachowaniu, umiejętnościach oraz posiadać w miarę możliwości najlepsze umundurowanie zgodne z Regulaminem Mundurowym ZHA.

2. Zasady musztry dla osób wchodzących w skład pocztów oraz dla chorążych jednostek oparte są na zasadach opisanych wyżej. Różnica w wykonywaniu poszczególnych komend przez chorążych związana jest z trzymaniem drzewców w rękach.

3. Podczas śpiewania hymnu osoby wchodzące w skład poczty sztandarowej lub flagowej oddają honory, nie wliczając chorążego.

4. Osoby w pocztach sztandarowych i flagowych w miarę możliwości powinny maszerować obok siebie. W przypadku gdy osoby w poczcie nie mogą maszerować obok siebie, osobą z przodu powinien być dowódca, następnie chorążcy, a na końcu asysta poczty.

4.2. Poczety sztandarowy

1. Podczas postawy swobodnej chorążcy stoi w rozkroku. Drzewiec trzymany jest po prawej stronie z dołem drzewca opartym o prawą stopę.

2. Podczas postawy zasadniczej drzewiec trzymany jest pionowo z dołem drzewca na ziemi.

3. W czasie hymnu oraz modlitwy sztandar zostaje podniesiony i trzymany tak by materiał swobodnie opadał ukazując barwy.

4. Podczas oddawania honorów w miejscu chorążcy postępuje tak jak w przypadku hymnu lub modlitwy.

5. Zwroty w miejscu wykonywane są analogicznie do opisanych wyżej z tą różnicą, że

drzewiec jest uniesiony nad ziemią.

6. Na zapowiedź komendy „Naprzód MARSZ” chorąży podnosi sztandar i kładzie go na prawym ramieniu.

7. Podczas marszu chorąży przytrzymuje sztandar kładąc prawą rękę na drzewcu.

4.3. Musztra chorążych jednostek

1. Podczas postawy swobodnej osoba stoi w lekkim rozkroku z ciężarem ciała spoczywającym na obu stopach. Lewa ręka przeniesiona jest z tyłu tułowia, a prawą rękę trzymającą drzewiec proporca wyprostowuje się przed siebie. Drzewiec trzymany jest po prawej stronie z dołem drzewca opartym o prawą stopę, tak aby był on lekko pochylony do przodu.

2. Podczas postawy zasadniczej chorąży trzyma drzewiec po prawej stronie z dołem drzewca przy bucie.

3. Podczas modlitwy chorąży pozostaje w postawie zasadniczej opuszczając głowę.

4. Podczas hymnu chorąży pozostaje w postawie zasadniczej.

5. Podczas oddawania honorów chorąży łapie drzewiec lewą ręką na wysokości biodra i unosi dół drzewca na wysokość kolana. Następnie pochyla drzewiec trzymając go z przodu lewą ręką i prawą ręką lekko cofniętą do tyłu za tułowiem.

6. Zwroty w miejscu wykonywane są analogicznie do opisanych wyżej z tą różnicą, że drzewiec jest uniesiony nad ziemią.

7. Na zapowiedź komendy „Naprzód MARSZ” chorąży łapie drzewiec lewą ręką na wysokości biodra i unosi dół drzewca na wysokość połowy łydki.

8. Podczas marszu proporzec niesiony jest pionowo, a chorąży przytrzymuje sztandar kładąc prawą rękę na drzewcu.?

9. Chorąży idzie przed szykiem jednostki zazwyczaj po jej prawej stronie. Po zatrzymaniu się chorąży zajmuje miejsce po prawej stronie. Jeżeli po zwrocie chorąży jednostki jest w głębi szyku, powinien podejść na front szyku.

4.4. Postępowanie z flagami

4.4.1. Zasady ogólne

1. Flaga powinna być zawsze zadbana. Kiedy wypłowieje lub się podrze, powinno wymienić się ją na nową.

2. Miejsce umieszczenia flagi powinno być honorowe, nie ujmujące jej godności oraz zapewniające jej dobrą widoczność o każdej porze dnia i nocy.

3. Flaga w nocy powinna być podświetlona. W przypadku braku możliwości podświetlenia flagi należy flagę opuścić i zdjąć z masztu.

4. Chorąży podczas apelu trzyma flagę złożoną przed sobą.

5. Po opuszczeniu i złożeniu flagi chorąży trzyma flagę przed sobą.

6. Zużyta flagę, jeżeli nie przedstawia szczególnej wartości historycznej, powinno się zniszczyć z należyłą godnością – na przykład rozdzielając barwy.

4.4.2. Zasady eksponowania flagi

1. Na jednym maszcie lub drzewcu nie może wisieć więcej niż jedna flaga.

2. Flaga eksponowana na drzewcu powinna powiewać oraz swobodnie opadać. Nie może jednak dotykać podłoża ani żadnej innej płaszczyzny. Flaga nie powinna być również zawinięta ani okręcona wokół drzewca.

3. Flaga na maszcie, poza okresem żałoby narodowej, powinna zawsze powiewać na samym jego szczycie.

4. Eksponując flagę narodową lub barwy państwowe w pionie, kolor biały powinno się umieścić po lewej stronie dla patrzącego od frontu. Kiedy flaga państwowa mocowana jest w pionie do masztu, kolor biały, jako ważniejszy, odpowiadający bieli Orła Białego, powinien znajdować się przy maszcie.
5. Przyjmuje się, że honorowym miejscem dla flagi jest prawa strona (mównicy, stołu prezydialnego, sceny lub występującej osoby) – czyli lewa strona dla patrzącego od frontu.
6. Kiedy flaga RP eksponowana jest wraz z flagami innych państw, wszystkie powinny mieć ten sam rozmiar oraz być umieszczone na tej samej wysokości. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej flaga RP ma pierwszeństwo przed każdą inną. O dalszej kolejności flag decyduje kolejność alfabetyczna państw.
7. W razie wspólnego eksponowania (czy umieszczenia na budynku) parzystej liczby flag, flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna zostać umieszczona po lewej stronie dla patrzącego od frontu. Kolejne w hierarchii są flagi na lewo od niej (na prawo dla patrzącego od frontu).
8. W razie wspólnego eksponowania nieparzystej liczby flag, flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna zostać umieszczona pośrodku. Kolejne w hierarchii są flagi umieszczone na przemian na prawo oraz na lewo od niej.
9. Kiedy flaga RP eksponowana jest łącznie z flagami innych państw lub flagami innych rodzajów, na czas żałoby pozostałe flagi powinny zostać zdjęte z masztów. Po zakończeniu żałoby najpierw podnosi się flagę państwową do góry, a potem dowiesza się flagi uprzednio zdjęte.
10. W czasie hymnu oraz modlitwy flaga zostaje podniesiona i trzymana tak by materiał swobodnie opadał ukazując barwy.

4.4.3. Podnoszenie i opuszczanie flagi

1. Eksponując flagę Rzeczypospolitej Polskiej wraz z innymi flagami, należy ją wciągać na maszt lub wywieszać jako pierwszą, a opuszczać lub zdejmować jako ostatnią.
2. Podczas apelu kolejność podnoszenia flag jest następująca: flagę RP, flaga Pathfinder Club, Adventurer Club, Master Guide.
3. Po wcześniejszym, niż zakończeniu hymnu, wciągnięciu lub opuszczeniu flagi osoby w poczcie flagowym oddają honory fladze aż do komendy „PO HYMNIE”.
4. Podczas żałoby flagi nieznajdujące się uprzednio na masztach powinno się wpięrow podnieść na szczyt masztu, po czym powoli opuścić do jego połowy. Zdejmując flagę po zakończeniu żałoby, wciąga się ją ponownie na szczyt masztu, następnie dopiero powoli opuszcza się i zdejmuje.

4.4.4. Składanie flagi

1. Do złożenia flagi wymagany jest poczet flagowy złożony z 4 osób tak, aby każdy z rogów flagi był trzymany przez jedną osobę.
2. Składanie flagi odbywa się w następujący sposób:
  - 2.1. Po opuszczeniu flagi z masztu i odczepieniu jej od linki rozpościera się ją poziomo i odwraca się ją tak, aby odwrotna strona flagi była na wierzchu.
  - 2.2. Na początku składa się do środka dolną część flagi w $\frac{1}{3}$ szerokości flagi.
  - 2.3. Następnie składa do środka górną część flagi w $\frac{1}{3}$ szerokości flagi, tak aby złożona flaga miała górną część na wierzchu.
  - 2.4. Składanie flagi rozpoczyna się od strony czoła, natomiast osoby stojące po stronie części swobodnej flagi napinają jej powierzchnię.
  - 2.5. Osoba trzymająca dolny róg flagi po stronie czoła przenosi prawą ręką róg na przeciwległą (otwartą) krawędź flagi, tak aby utworzony został trójkąt, jednocześnie lewą

ręką przytrzymują dolną (zamkniętą) krawędź w miejscu zagięcia.

2.6. W dalszej kolejności osoba trzymająca górny róg flagi po stronie czoła przenosi lewą ręką róg wzdłuż krawędzi (otwartej) flagi, jednocześnie prawą ręką przytrzymując przy tym róg trójkąta wcześniej podanego przez osobę z punktu poprzedniego.

2.7. Dalej osoba stojąca od górnej (otwartej) krawędzi flagi przenosi lewą ręką róg na przeciwległą (zamkniętą) krawędź flagi, jednocześnie lewą ręką przytrzymując krawędź w miejscu zagięcia. Powyższe czynności powtarza się do momentu uzyskania 2 trójkątów na końcu flagi.

2.8. Jedna z osób od strony części swobodnej składa pozostałą część flagi i wkłada powstały trójkąt w kieszeń jaka powstała poprzez wcześniejsze składanie.

2.9. Przekazując złożoną flagę innej osobie, podaje się ją w taki sposób, aby najdłuższy bok był skierowany ku tej osobie.